

Małgorzata Litman

"Rozwój nauczyciela w okresie transformacji", red. W. Prokopiuk, Białystok 1998 : [recenzja]

Chowanna 2, 94-96

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2000	R. XLIV (LV)	T. 2 (15)	s. 94—96
------------	--	---------------	-----------------	--------------	----------

**Rozwój nauczyciela
w okresie transformacji
Red. W. Prokopiuk
Białystok, Trans Humana 1998, ss. 375**

Książka *Rozwój nauczyciela w okresie transformacji*, pod redakcją Włodzimierza Prokopiuka, jest rezultatem kolejnej, piątej edycji Białostockiego Seminarium Pedeutologicznego i kolejnym tomem, który zamyka okres trzech lat (1994—1997) dyskusji o problemach zawodu nauczyciela. Stanowi plan spotkania naukowego pedagogów polskich i zagranicznych (Niemcy, Rosja, Ukraina), które odbyło się w dniach 26—28 maja 1997 roku w Supraślu, w sercu Puszczy Knyszyńskiej.

Myślą przewodnią konferencji, a także książki, która została oddana do rąk Czytelnika w 1998 roku, jest: „Rozwój nauczyciela jako człowieka i jako specjalisty, o określonym poziomie kompetencji niezbędnych w wykonywanej przez niego profesji, na tle przemian ustrojowych, społecznych, kulturalnych w Polsce, przemian europejskich i ogólnocywilizacyjnych, a także w kontekście wyzwań edukacyjnych końca stulecia i tysiąclecia.”

Opracowanie składa się z trzech zasadniczych części: 1) *Kształcenie nauczyciela w uczelniach (szkołach) pedagogicznych jako obszar dyskusji o ich rozwoju*; 2) *Szanse rozwoju nauczyciela — człowieka — specjalisty w kontekście wyzwań i dylematów współczesnego świata*; 3) *O różnych aspektach rozwoju nauczycieli w transformacyjnej przestrzeni edukacyjnej*. Część czwarta obejmuje komunikaty z badań.

Materiały naukowe zawarte w książce są znaczącym, obszernym przeglądem bardzo rozległej problematyki rozwoju nauczycieli. Potrzeba i konieczność rozwoju w zmieniającej się rzeczywistości zostały mocno zaakcen-

towane w wielu artykułach. Ten rozwój dotyczy zarówno nauczyciela jako człowieka, uwikłanego w problemy dnia codziennego, w sytuacje edukacyjne w życiu zawodowym, jak i nauczyciela jako specjalisty o określonym poziomie kompetencji profesjonalnych, które także nie są statyczne, ale stale rozwijają się.

Artykuły podejmują kwestie ogólniejsze, związane z procesem kształcenia nauczycieli w kontekście zmian przełomu wieku i tysiąclecia (przygotowanie zawodowe wobec wyzwań cywilizacyjnych, przemian społecznych i ustrojowych, nowe zadania pedagogiki specjalnej, wiedza psychologiczna kandydatów na nauczycieli, kompetencje interkulturowe nauczycieli, ich samorządność). W wielu opracowaniach odnajdujemy odpowiedź między innymi na pytania o szczegółowe aspekty rozwoju nauczyciela profesjonalisty, a więc: nauczyciel jako adaptacyjny technik, refleksyjny praktyk, transformatywny intelektualista, samokształcenie nauczyciela, jego styl pedagogiczny, paradygmat kompetencyjny w zawodzie nauczyciela.

W pracy są też zaakcentowane wyraźnie problemy budzące niepokój, a mianowicie: wiedza pozorna, syndrom „przedwypalenia” zawodowego, władza nauczycielska i jej patologie, totalizacja edukacji szkolnej, poczucie alienacji środowiska pedagogów, szkoła jako płaszczyzna stygmatyzacji przedstawicieli mniejszości narodowych, zagrożenia nauczycielskiej aksjologii. Mimo takiej różnorodności i złożoności problematyki pedeutologicznej główne tezy osadzono w kontekście przemian dokonujących się w Polsce i na świecie.

Na podkreślenie zasługuje zainteresowanie autorów problematyką edukacji wielokulturowej. Jerzy Nikitorowicz w swoim artykule zwraca uwagę na usytuowanie polskiego nauczyciela w komunikacji regionalnej, ale również międzykulturowej. Stwierdza, iż komunikacja ta jest koniecznością i podstawą społeczeństw pluralistycznych. Zasadą koniecznie przestrzeganą, która może okazać się elementem budowania warsztatu pracy nauczyciela jest zasada dialogu i współpracy kultur.

Takie są założenia, rzeczywistość bywa inna. Elżbieta Czykwin w swoim artykule *Nauczyciel i szkoła jako płaszczyzna stygmatyzacji przedstawicieli mniejszości narodowych* porusza niezwykle istotny problem o charakterze lokalnym — uprzedzenia wobec przedstawicieli mniejszości etniczno-religijnej. Analiza wypowiedzi badanych przez Autorkę osób wyznania prawosławnego z kilku miasteczek północno-wschodniej Polski wskazuje na fakt, iż szkoła, w ich odczuciu, jest miejscem podziału na „lepszą” większość i „gorszą” mniejszość.

Obszerna książka, obejmująca kilkadziesiąt artykułów, według założeń jej Autora i organizatorów konferencji zaadresowana została do teoretyków zawodu nauczyciela z różnych ośrodków naukowych w kraju, nauczycieli akademickich, nauczycieli praktyków. Szczególnie cenne wydaje się więc odniesienie podejmowanej problematyki do procesu kształcenia nauczycieli

w uczelniach w zmieniających się warunkach. Książka może być też wykorzystywana we fragmentach jako podręcznik akademicki, oczywiście po odpowiednim przygotowaniu studentów i wprowadzeniu ich w tak złożoną problematykę.

Teksty, bogate w warstwę edukacyjną, niektóre o wyraźnej strukturze, opatrzone są niekiedy obszerną bibliografią (w języku niemieckim — artykuł M. Bayera). Utrudnienie dla Czytelnika stanowi jednak fakt, iż czasem autorzy rezygnowali z podsumowania swoich wywodów. Rekapitulacja taka przy dużej objętości tekstów i znacznym poziomie trudności ułatwiłaby ich lekturę.

Artykuł dotyczący opinii nauczycieli na temat tekstu, jego interpretacji i rozumienia, chociaż interesujący, jest jednak dość luźno powiązany z ideą przewodnią książki.

Myślę, że w opracowaniu zabrakło problematyki związanej z kompetencjami naukowymi nauczycieli, bez których nie jest możliwy ich rozwój w sferze zawodowej.

Tom kończy krótka próba syntezy dokonań Białostockiego Seminarium Pedeutologicznego, w której wyrażono przekonanie, że prezentowane w książce myśli staną się źródłem kolejnych refleksji naukowych dla pedagogów — pedeutologów akademickich — i „motorem” dalszego rozwoju zawodowo-egzystencjalnego nauczycieli praktyków.

Małgorzata Litman